

Š i f r a k a n d i d a t a :

--

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

==== Izpitna pola 1 ====

Strukturirane naloge

Četrtek, 29. avgust 2019 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani).

Izpitna pola vsebuje 4 strukturirane naloge, od katerih izberite in rešite 2. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 40; vsaka naloga je vredna 20 točk.

V preglednici z "x" zaznamujte, kateri nalogi naj ocenjevalec oceni. Če tega ne boste storili, bo ocenil prvi dve nalogi, ki ste ju reševali.

1.	2.	3.	4.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani, od tega 2 prazni.

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

M 1 9 2 5 2 1 2 1 0 3

Prazna stran

OBRNITE LIST.

1. Identiteta in kultura

1.1. Navedite tri vidike socializacijskih procesov, pomembne za posameznika.

Prvi vidik: _____ (1)

Drugi vidik: _____ (1)

Tretji vidik: _____ (1)
(3 točke)

1.2. Predstavite en navedeni vidik iz odgovora na vprašanje 1.1..

_____ (2 točki)

Vir 1

... se začne takoj po rojstvu posameznika, njen nosilec pa so starši oz. ožja družina otroka. Traja nekje do 5.–7. leta starosti, ko je otrok zrel za vstop v šolo. V tej fazi se otrok uči obvladovanja telesnih potreb in spretnosti, intenzivno se uči govora, navezuje čustvene stike s starši, na bolj subtilnem nivoju pa spoznava tudi temeljna družbena pravila in preko staršev ponotranja družbene norme in vrednote.

(<http://www.sonceve-puncke.si/page/razmisljanja/socializacija>. Pridobljeno: 15. 5. 2017.)

1.3. Katera faza (vrsta) socializacije je opisana v viru 1? Navedite jo in pojasnite njen pomen.

Faza (vrsta) socializacije: _____ (1)

Pojasnitev pomena: _____ (2)

_____ (3 točke)

Vir 2

V vseh zahodnih državah zaznavamo bolj ali manj intenzivne trende sprememb, povezanih z rodnostjo. Ti trendi pomembno vplivajo na velikost družin, na konstituiranje družine prokreacije in na deformalizacijo družin.

(Povzeto po Švab, A. (2001): Družina: od modernosti k postmodernosti, ZPS, Ljubljana, str. 65)

	2014	2015
Skupaj	21.165	20.641
dečki	10.928	10.606
deklice	10.237	10.035
Živorojeni na 1.000 prebivalcev	10,3	10
Povprečna starost matere ob otrokovem rojstvu		
vseh otrok	30,6	30,7
prvega otroka	29,1	29,3
Celotna stopnja rodnosti ¹⁾	1,58	1,57
Živorojeni, rojeni zunaj zakonske zveze (%)	58,3	57,9

1) Povprečno število živorojenih na žensko v rodni dobi

Živorojeni otroci, Slovenija

(<http://www.stat.si/StatWeb/News/Index/5730>. Pridobljeno: 24. 5. 2017.)

2.4. Katero funkcijo družine nakazujeta besedilo in preglednica v viru 2?

_____ (1 točka)

2.5. Pojasnite pojem družina prokreacije. Lahko si pomagate z besedilom v viru 2.

 _____ (1 točka)

2.6. Katere trende sprememb, povezane z rodnostjo, zaznavajo v večini evropskih držav in tudi v Sloveniji glede na trditve in podatke iz vira 2? Navedite tri.

Prvi trend: _____ (1)

Drugi trend: _____ (1)

Tretji trend: _____ (1)
 (3 točke)

2.7. Kaj je značilno za integrirane partnerske vloge v (zunaj)zakonski zvezi in/ali družini? V odgovor vključite tri značilnosti.

Prva značilnost: _____

_____ (1)

Druga značilnost: _____

_____ (1)

Tretja značilnost: _____

_____ (1)
(3 točke)

2.8. Pojasnite eno od okoliščin, ki vplivajo na večjo integriranost partnerskih vlog v družini.

_____ (2 točki)

2.9. Pojasnite načelo eksogamije.

_____ (2 točki)

2.10. Kdaj govorimo o strukturni in kdaj o funkcijski dezorganizaciji družine? Pojasnite, ali sta med seboj povezani.

Strukturna dezorganizacija: _____

_____ (1)

Funkcijska dezorganizacija: _____

_____ (1)

Pojasnitev (ne)povezanosti obeh vrst dezorganizacije: _____

_____ (1)
(3 točke)

3. Religija in verovnanjski sistemi

3.1. Opredelite pojem religijski eklekticizem.

(1 točka)

Vir 1

Tudi v popravljeni in dopoljeni izdaji, ki jo je pripravila katoliška nuna Vendelina, najdemo »judovsko pečenko«. [...] Pripravi se jo iz pol kilograma zmlete govedine, pol kilograma zmlete svinjine, kruha, ocvrte čebule, peteršilja, soli, popra, česna, na kocke zrezane slanine, jajc, moke in kisle smetane. Prelepo ime, sijajna pečenka. Le, da ime ne gre skupaj s pečenko. V enem receptu sta kršeni dve osnovni načeli judovske kuhinje. Če naj bo hrana košer in če naj sploh ima status hrane, mora upoštevati okrog petsto zapovedi in prepovedi. Dve poglavitni sta, da v njej ne sme biti svinjine, govedina in mleko pa se nikoli ne smeta pojaviti skupaj. Bližina mleka in mesa je tako absolutno prepovedana, da imajo v vernih židovskih družinah dva hladilnika in dve omari pločevinaste in keramične posode. Eno za meso, eno za mlečne izdelke.

(Hladnik Milharčič, E. (2009): Pot na Orient, Študentska založba, Ljubljana, str. 14–15)

3.2. O kateri sestavini religije govori vir 1?

(1 točka)

3.3. Povežite sestavine religije v desnem stolpcu s posameznimi primeri v levem stolpcu tako, da na prazno črto v levem stolpcu napišete ustrezno črko iz desnega stolpca.

_____ obred/ritual	A religijska pripoved
_____ koran	B religijska doktrina
_____ občutje numinoznega	C religijsko ravnanje
_____ ideja onostranskega povračila	D religijska simbolika
_____ svete reči	E religijsko doživetje
_____ krščanska dogma o troedinem bogu	F religijska etika

(3 točke)

3.4. Navedite tri največje krščanske cerkve/različice krščanstva.

Prva navedba: _____

Druga navedba: _____

Tretja navedba: _____

(2 točki)

3.7. Pojasnite dve razliki med univerzalnimi (svetovnimi) in lokalnimi (narodnimi/etničnimi) religijami.

Prva razlika: _____

(1)

Druga razlika: _____

(1)
(2 točki)

Vir 3

Faraon ni bil zgolj razlagalec božje volje, ampak je bil sam pravcati bog, posebitev sončnih božanstev Horusa in Raja. Bil je tudi čuvar Maat, božanskega svetovnega reda in porok pred bogovi za položaj v deželi, ki mu je bila zaupana.

(Righetti, G. (1997): Prazgodovina in rečne kulture, Mladinska knjiga, Ljubljana, str. 100)

3.8. Katera funkcija religije je opisana v viru 3?

_____ (1 točka)

Vir 4

Prepoved fesov je bila samo ena od Atatürkovih reform v 20. letih prejšnjega stoletja, s katerimi je hotel spremeniti Turčijo v evropsko, posvetno državo. In pri tem je bil zelo natančen. Začel je z novo ustavo in zakoni, ki niso več temeljili na Koranu.

Reforme so privedle do tega, da se je vera umaknila v ozadje. Moč imamov so omejili, verska oblačila – npr. turban in burko, pa prepovedali.

Poleg tega so tradicionalne koranske šole zamenjali z ljudskimi šolami, kjer sta bila turški jezik in zgodovina pomembna predmeta. Arabsko pisavo Osmanov so zamenjali z latinico. Reforme so se izkazale za zelo uspešne – v samo desetih letih se je delež pismenih Turkov zvišal z 9 na 33 odstotkov.

(Prepoved nošenja fesov je sprožila upor, revija History, št. 42/2015, str. 35)

3.9. Poimenujte in opišite spreminjanje družbene vloge religije, opisano v viru 4.

Poimenovanje procesa: _____ (1)

Opis: _____

(1)
(2 točki)

3.10. Predstavite verski fundamentalizem.

(2 točki)

4. Znanost

4.1. Kateri od navedenih značilnosti sta temeljni značilnosti znanstvenega spoznanja?

- A Splošnost.
- B Specifičnost.
- C Subjektivnost.
- D Veljavnost.

(2 točki)

4.2. Opredelite in pojasnite praktično in kulturološko funkcijo znanosti.

Praktična funkcija: _____

(2)

Kulturološka funkcija: _____

(2)

(4 točke)

4.3. Po mnenju sociologa Roberta Mertona znanstveno dejavnost usmerjajo specifične norme. Navedite dve in ju pojasnite.

Navedba in pojasnitev prve norme: _____

(2)

Navedba in pojasnitev druge norme: _____

(2)

(4 točke)

4.4. S katerimi vidiki etičnih problemov in vprašanj se srečuje znanost? Navedite dva.

Prvi vidik: _____ (1)

Drugi vidik: _____ (1)
(2 točki)

4.5. Opredelite in pojasnite pojma fordizem in taylorizem.

Fordizem: _____

_____ (2)

Taylorizem: _____

_____ (2)
(4 točke)

4.6. Kako imenujemo dobo, v kateri se izoblikujejo temelji za razvoj moderne znanosti?

_____ (1 točka)

4.7. Kateri trije dejavniki postavljajo in opredeljujejo naravne meje rasti? Navedite jih.

Prvi dejavnik: _____ (1)

Drugi dejavnik: _____ (1)

Tretji dejavnik: _____ (1)
(3 točke)

Prazna stran